

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. I. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1812_189-txt-shoot-idm616.pdf (tilgået 04. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

“Af Historien, siger den gæve Tyge Rothe,^{*} I Fortalen til den anden Deel af hans dyrebare Værk: om Kristendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa. kan man paa adskillige Maader gøre Labyrinth til at forvirle og forvikle Tilskueren; Man har alt for ofte saa gjort, og Virkningen har været sørgelig; thi den Bedaarede har, skøndt mod sin Villie, skøndt med Kval i Sjælen, maattet spørge, hvor hans Gud var, og ikke kunnet finde ham. Historien kan gøres til Labyrinth, den er blevet gjort dertil af Mænd, hvilke kalde sig Philosopher. Virkelighederne har Man kastet sammen, for deraf at gøre Chaos, ei et saadant, som venter paa Almagts Vink for at ordne sig, men et vedvarende, et rædsomt Chaos; thi der, hvor Haab om Bedre liendes, der begynde de rette Rædsler. Man har Intet seet, Intet villet see i Virkelighedernes Kreds, uden allene de fri Menneskers Handlinger, men disse Handlinger, just fordi de ere fri, derfor blive de saa usammenhængende, i det mindste for vort Øie, de støde paa hinanden, nedbryde hinanden; ere de Alt, da forsvinder Planens Eenhed, thi de Villende, de Handlende ere mange, og have hver sin Hensigt. Ere end videre de fri Handlinger Alt, da blive aldeles uvisse Tilfælde Aarsager og eneste Aarsager til de vigtigste Begivenheder, til Begivenheder, som lyksaliggjorde vor Art, eller en stor Del af samme; men ere vi ikke da paa Vraget, hvilket kun hændelsesvis førte fra Død til det faste Land, men kunde og ført paa Klippe, eller sluppet under os, og vi saa vare blevne slugte af Ve og Bølger! Jeg veed, at Mange flane hen over Historien med den derover selv henflanende Voltære, de høre tale om den Begivenhedernes Uvished, høre tale om de smaa Aarsagers store Virkninger, høre, at ved saadanne smaa Aarsager ere de Hovedbegivenheder frembragte, hvilke endog interessere vor Art, og uden hvilke det ei kan tænkes, ei forklares, hvorledes vi skulle være den hæderlige, den lyksalige Art, hvilken vi ere; om alt dette høre de tale og tale selv, uden at bygge vidt med Slutningerne, eller uden at vide selv, hvortil de maatte ledes, naar de blive ved at tænke, og saa holdt fast ved de af dem først antagne Ideer; her som i de mange andre Tilfælde kommer Letheden til Hjælp, og det gaar som med den Unge eller den Maanesyge, at han ei seer, ei føler, hvor høit, hvor farlig han staar, saa føles ei Svindlen, saa styrtes ikke. Men paa den anden Side, da henrives mangan Een, som kan og vil følge sine Tanker, til haarde Tvivl, til Ængstelser, til, som jeg sagde i Begyndelsen, at spørge hvor hans Gud er, og dertil, at han i den Tingenes chaotiske Sammenblanding, og den deres usikre Fremgang, ei kan finde denne Gud, eller hans Vældes, hans Godheds Fodspor, eller hans Tilsyns og Styrelses Mærker. Om jeg har været i Labyrinten med de mange Andre, om jeg der i Labyrinten har vandret ængstelig, og med beklemmt Hjerter ledt efter Lys og Sandhed, det kan ei interessere Læseren, uden for saa vidt, han kan dessnarere tiltro mig at jeg kan sympathisere med redeligen Tvivlende, og jeg altsaa vil Ingens Domme være, derimod hans med ham lidende Broder. Men dette vedkommer Læseren at vide, at jeg, uden forud antaget System og uden at hefte mig til Hypothese, har stillet mig hen iblandt Virkelighederne ivog Historiens Optog, at jeg der har skuuet om mig og seet, hvad jeg er mig bevidst endnu klarligen at see: en Linie, en Kæde af store Begivenheder, alle heftede i hinanden, alle stemte til eet, alle løbende sammen for at opfylde eet; jeg seer Menneskene ved deres fri Handlinger at bryde an paa denne Kæde, at ville adskille dens Led, men den at vare ved, fremdeles seer jeg disse fri Handlinger, saadanne, som de desværre for ofte vare: daarlige, onde, bekvemme til at frembringe skadelig Virkning, og dog stemme de saa, at de fra en vis Side harmonere med den af mig erkendte Plan, og at de hjelpe til dens Udvikling. Alt dette saae jeg med aabne, vaagne Øine, og sagde til mig selv: her er Mennesket friligt handlende, men her er og den mellemkommende Gud. Den Ide skal være min Philosophie i Historien, og saa vilde jeg, at den og skulde være Andres. Fornemmelig holder jeg mig til den store Revolution med og for vor Art, som virkedes ved Kristendommens Opkomst; den seer jeg blande sig i Alt, skinne frem i Alt som en hovedstemmende Fjeder, virke stedse til Held, virke til Seier over al Modstand for de fri Mennesker. Hvorfor maa Kristendommen ei være mig den største af alle Begivenheder. Bort dog med den Smaaahed i Ideer, med den Svaghed, at fordi Kristendommen er dette nu gamle System, kan være Lære for ringe Almues Mand, gik igiennem mange Daarers Hænder, derfor skulde Man ei torde være Kristen, ei torde være det, fordi man ikke da selv udtænkte, ei skabte, ei viste sig synderlig, ei var original Geist! Bort med den Hjernesvaghed! Hvad kunne smaa Begivenheder veie? hvad det, om et Slag er vundet, en Erobrer faldet, en Guldmine opdaget, en Konst, en Manufaktur opfundet? Det gælder om Mennesker, om deres Fremstødelse til det Ædlere, det Blidere, det gælder om dem, forsaavidt de ere Mennesker og tænkende Væsner, men det gælder ei, om de have havt store Flaader, have vel spundet Silke og Uld, have levet kræseligen, have ydmyget medlevende Nationer, have blinket klart, og derpaa ere forsvundne. Fra Træet faldt et Æble den engelske Philosoph for Fødderne, og han gik langt med Tanken, gik ind til Naturens Hemmeligheder; mindre er jeg, end han, det veed jeg, men tænke vil jeg og tænke kan jeg. Skulde jeg da have for mig den Rad af Optog, skedte her paa Kloden, alle stemplede med eet Mærke, alle gaaende mod eet eenformigt Maal, alle virkende i det Store, virkende endogsaa til mig, og alle virkende til Held, men dem skulde jeg sammenvimænge, splitte dem fra hinanden, gøre dem smaa, miskende deres Virkninger! I Hierarkiet, for Exempel, ei finde mere end det, at en Biskop i Rom med sine Prælater bleve stolte, og at nogle Caniker kunde mæske sig; i Reformationen ei finde mere end det, at en Regent i England fik løst et forhadet Ægteskab, og at nogle Fyrster i Tydskland fik Præbender og Klostergodser sekulariserede? O, saa stolt er jeg, at det vilde synes mig overvættes ydmygende, om jeg saae ei mere i det vidt Udstrakte, og vist lod jeg da Pennen blive hvilende, og vist formastede jeg mig da ei til at kalde mig Philosoph. Men jeg seer videre: Verden havde prøvet, havde udtømt sine Evner paa at gruble, Menneskene standse med oprørt Sjæl, føle sig at behøve Kundskab om hvad de ere; Menneskene kan ei komme til Lys og Vished, maatte fortvivle, maatte vende om til at tro sig og deres Ynkverdighed at være til Lyst for Guderne, Lukretsens ludibria deorum, da kom Kristendommen. Vældige Magter, selv Rom, og hvilken Magt indbefatter ikke Ordet, storme imod den, der flyder Blod som Strømme, der blusse Baale Landene over, der skinner Guld og feireste Hæder for at lokke til Affald, dog bliver Man, med grækisk Vid og romersk

Sjælestyrke ved Systemet fra — Gavillilæa. Det griber om sig dette System, og det skulde blive Verdens System, Bekendere arte ud, handle til at skille sig og Systemet ved Hæder, dog griber det om sig, bliver ved, skal, som sagt, blive Verdens System. Constantin gaar over fra Jupiter, veed fast ei selv hvorfor han gør det, taber derved af Ære og Yndest blandt sine stolte Romere, men ved ham bliver Systemet Roms, og det faaer Tid til at befæste sig. Folkene i Europa vaagne, bruse frem, møde Systemet, blive tæmmede, komme desforuden ud af den Røvs og Vildheds Stand, ved at fæste sig i Landene og stifte Lehne; men som haarde Krigere, trykke de Menneskene, de foragte dem, de sky Videnskabers Lys; da møder Hierark og Prælat, staaer imod, bryder Trældomsaaget, bliver Kongers Ligemand, og Vidskab udbreder sig, Systemet til Gode.”